

Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2002:5
ISSN 1458-5707
ISBN 951-718-870-6

Heikki Helin

Ei mikään kovin suuri yllätys
Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2001

Sisällys

1 Tilinpäätösyhteenvedon taustaa	3
2 Tuloslaskelma	4
3 Rahoituslaskelma	9
4 Tase	12
5 Konsernitase	14
6 Tulkinnan vaikeus	16
7 Yhteenveto	19
Liitteet	20

1 Tilinpäätösyhteenvedon taustaa

Tämä on yhdeksäs suurten kaupunkien tilinpäätöstarkastelu. Ensimmäinen tehtiin vuoden 1993 tilinpäätöksistä. Talousarvioyhteenvedoja on laadittu myös 9, ensimmäinen vuoden 1994 talousarvioista.

Tilinpäätösten tarkastelussa on viime vuosina korostunut tarve saada yhteenvedo valmiiksi mahdollisimman nopeasti tilinpäätösten valmistumisen jälkeen. Tavanomaisen paperijulkaisun julkaisurytmi johtaa kuitenkin usean viikon viiveeseen. Tämän takia tilinpäätöksistä onkin laadittu pikaisen yleiskuvan antava yhteenvedo, joka voidaan tulostaa verkosta. Ensimmäisen kerran verkosta tulostettava tilinpäätösyhteenvedo tehtiin vuosi sitten. Yksityiskohtaisemmin tilinpäätöksiä tullaan analysoimaan Tilastokeskuksen tilastojen valmistuttua¹.

Tämä kuten aikaisemmatkin suurten kaupunkien tilinpäätöksien ja talousarvioiden yhteenvedot on kyseisten kaupunkien talousjohdon ja kirjoittajan tiiviin yhteistyön tulos. Tietojen nopea kokoaminen ja välittäminen vähentää kaupunkien keskinäistä lukujen kyselyä ja päällekkäistä työtä.

Tarkastelun perustan muodostaa siis kaupunkien kirjoittajalle lähettämät vuoden 2001 tilinpäätöstiedot. Tilinpäätökset oli laadittu markkoina kaikissa muissa kaupungeissa lukuun ottamatta Oulua, jonka tilinpäätös oli jo euroina. Tämän takia tämä yhteenvedo tehdään yksinomaan markkoina.

Tässä esitetyt tunnusluvut ovat kaupunkien itsensä laskemat. Niitä on muutettu vain eräissä poikkeustapauksissa. Merkittävimmät muutokset on ilmoitettu alaviitteissä. Tunnuksien laskukaavat on liitteenä 1. Ne Suomen Kuntaliiton tilinpäätösmallin mukaiset.

Julkaisun taulukkojen ja kuvioiden keskiarvo tarkoittaa 16 suurimman kaupungin ko. tunnusluvun aritmeettista keskiarvoa.

Lahdessa huhtikuun 2. päivänä 2002

Heikki Helin

heikki.helin@phnet.fi

¹ Parhaillaan on painossa kirjoittajan palvelukustannusten analyysi: Helin Heikki, Kallis Helsinki. Suurten kaupunkien palvelukustannukset vuonna 2000. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2002:1.

2 Tuloslaskelmat

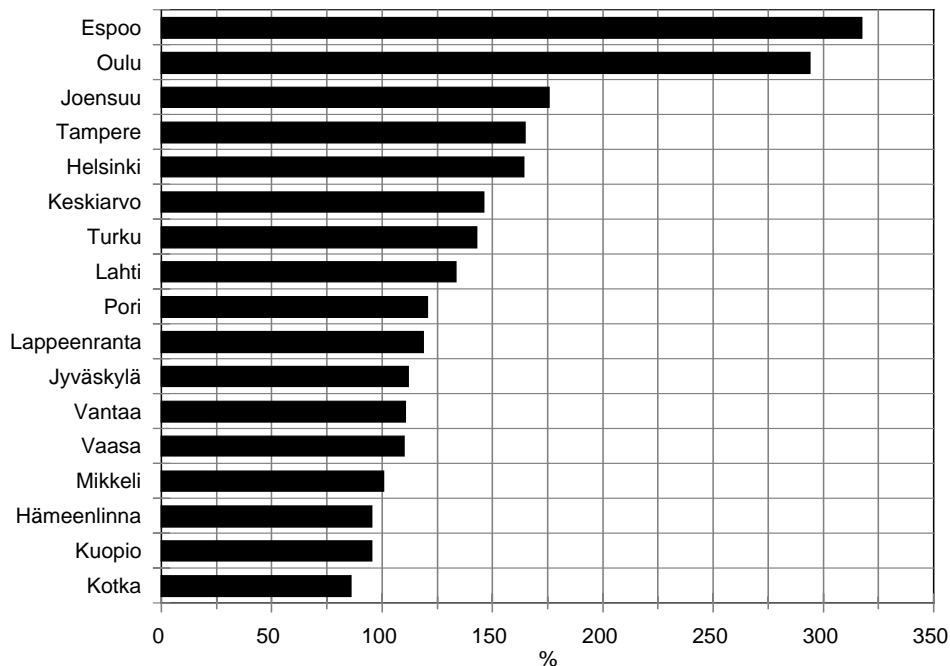
Tulorahoituksen riittävyys

Kunnan talouden katsotaan olevan tasapainossa, kun vuosikate vastaa suunnitelmapoistoja. Poistojen tulisi vastata keskimääräistä vuotuista korvausinvestointitarvetta. Korvausinvestoinnit kattava vuosikate tarkoittaa, ettei kunnan tarvitse velkaantua, realisoida käyttöomaisuutta tai pitkäaikaisia sijoituksia eikä vähentää toimintapääomaansa pitääkseen palvelujen tuotantovälineet toimintakunnossa.

Vuosikatteen ja poistojen suhdetta kuvaa tunnusluku vuosikate prosentteina poistoista. Jos tunnusluku on vähintään sata, on kunnan talous tasapainossa tämän tulkinnan mukaan. Jos tunnusluvun arvo on plusmerkkinen, mutta pienempi kuin 100, on kunnan talous heikko tai heikkenevä. Kun vuosikate on miinusmerkkinen, on talous selkeästi epätasapainossa.

Tulorahoitus oli vuosikatteen ja poistojen vertailun perusteella tasapainossa 13 kaupungissa. Vain kolmessa tunnusluku jäi pienemmäksi kuin 100 prosenttia. Heikoimmankin tunnusluku oli 85. Näin hyvä ei suurten kaupunkien tilanne ole ollut aikoihin tällä tavalla arvioiden.

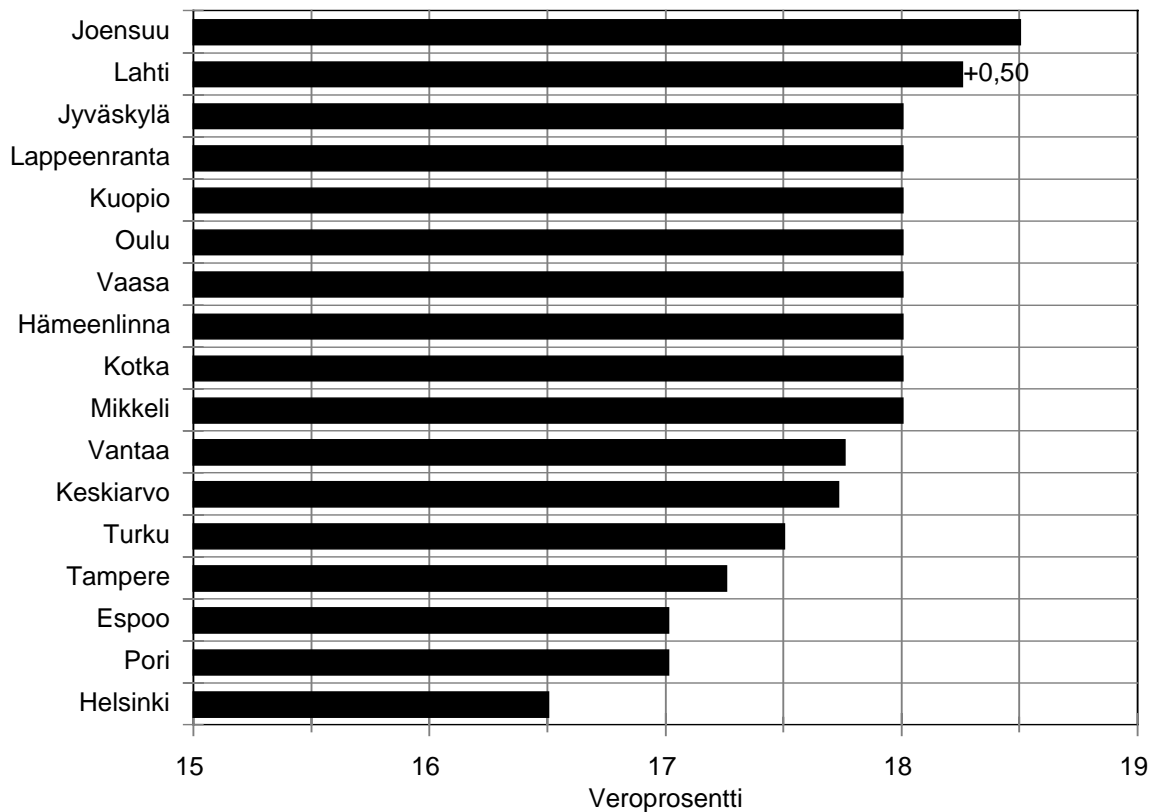
Kuvio 1. Vuosikate prosentteina poistoista 2001²

² Lahden vuosikatetta on korjattu siirtämällä satunnaisissa tuloissa ollut harkinnanvarainen rahoitusavustus (20 milj.mk) valtionosuuksiin, mikä parantaa vuosikatetta saman verran.

Tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa on otettava huomioon myös veroprosentti, jolla vuosikate on saatu aikaan. Lahti korotti vuodelle 2001 veroprosenttiaan 0,50 prosenttiyksiköllä.

Kuvio 2. Veroprosentit ja veroprosentin muutos vuonna 2001

Verotulojen ”rytmihäiriö”

Kuntien siirtyessä uuteen kirjanpitoon 1997 tuli käyttöön kassaperiaate. Vaikka sen tarkoituksena oli selkeyttää kirjanpitoa, johti se ongelmiin, jotka ilmenivät kuntien veroäyrien, veroprosentin ja todellisten verotulojen suhteissa. Mikael Enberg³ nimitti näitä ongelmia rytmihäiriöiksi. Monissa kunnissa verotulot saattoivat vähetä, vaikka veroprosenttia korotettiin ja ansiotulot kasvoivat. Rytmihäiriöt johtuvat uusista tulotyypeistä kuten optioista ja myyntituloista, jotka kasvoivat nopeammin kuin ansiotulot.

Nykyisessä verontilitysjärjestelmässä työsuhdeoptiot alentavat kuntaryhmän ennakoiden jako-osuutta ja sitä kautta kuntien saamia ennakonpidätyksiä. Työsuhdeoptioista tilitykset tulee kunnille viiveellä⁴.

³ Enberg Mikael, Rytmstörningar gör bilden svår att greppa. Finlands Kommuntidning 10/2001

⁴ Juhani Turkkila, Kuntalehti 11/2000

Aikaisemmin kunnille maksettu kunnallisvero vastasi melko hyvin maksuunpantuja veroja. Viime vuosina tilitykset ovat jääneet jälkeen. Kuntien ansiotulot⁵ kasvoivat 5,6 prosenttia vuonna 2000 ja 4,3 prosenttia vuonna 2001. Kaikkiaan kunnallisveron tilitykset vuonna 2000 kasvoivat 1,9 prosenttia ja vuonna 2001 peräti 14,2 prosenttia. Tämä johtuu siitä, että kuntaryhmän jako-osuus oli vuonna 2000 vain 49,62 prosenttia ja vuonna 2001 peräti 52,40 prosenttia.

Kuntien talouden arvioinnin ja ennustamisen ongelma on se, että verotulojen määrä ja koko tuloslaskelma riippuu siitä, millainen on kunnan jako-osuus kunakin vuonna eikä kunnassa maksuunpannuista veroista.

Tarkasteltaessa vuoden 2001 verotuloja on otettava huomioon vuoden 2000 vero-oikaisu.⁶ Em. kirjaus-oikaisu kasvattaa useimpien kaupunkien kohdalla vuosien 2000 ja 2001 eroa. Se ei kuitenkaan selitä kuin osan monen kaupungin 15–20 prosentin kunnallisveron kasvusta. Toinen tekijä on sitten valtion ja kuntien välisen jako-osuuden muutos⁷ ja aikaisempien vuosien tilitykset.

Taulukko 1. Verotulojen muutos tilinpäätöksestä 2000 tilinpäätökseen 2001

	Verotulot yhteensä		Kunnallisvero		Yhteisövero	
	Milj.mk	%	Milj.mk	%	Milj.mk	%
Helsinki	690,9	5,4	897,1	11,2	-245,1	-5,8
Espoo	229,0	4,4	350,5	9,1	-130,5	-10,9
Tampere	432,4	14,6	375,6	17,1	55,6	9,1
Vantaa	291,4	9,1	334,4	13,7	-50,6	-8,4
Turku	191,0	7,2	245,9	12,6	-61,4	-11,0
Oulu	237,0	11,6	195,8	13,0	36,8	7,9
Lahti	158,4	12,1	188,3	18,8	-33,9	-15,1
Kuopio	91,6	8,1	144,3	15,8	-53,9	-30,7
Jyväskylä	169,0	14,8	139,7	16,1	24,9	12,8
Pori	140,9	14,7	124,6	16,9	14,9	8,5
Lappeenranta	108,9	13,5	109,7	18,2	-2,0	-1,2
Vaasa	152,9	16,9	102,5	15,5	48,0	24,3
Kotka	80,8	10,7	93,6	15,1	-13,4	-13,2
Joensuu	49,2	7,1	72,1	13,1	-24,9	-23,8
Hämeenlinna	42,0	6,7	79,9	15,8	-40,1	-42,6
Mikkeli	58,0	10,3	63,7	3,5	-6,6	-10,0

Kun verrataan tilinpäätöksiä talousarvioihin näyttävät erot kohtuullisemmilta. Kunnallisveroa kertyi kuitenkin noin 1,8 miljardia markkaa ja yhteisövero noin 800 miljoonaa markkaa talousarvioissa arvioitua enemmän.

⁵ Luvut Suomen Kuntaliiton veroennustemallista.

⁶ Liitteessä 2 on esitetty vuoden 2000 vero-oikaisu ja niiden vaikutus vuosikatteisiin.

⁷ Lahden kohdalla verotuloja lisää myös veroprosentin korotus 0,50 prosenttiyksiköllä.

Taulukko 2. Verotulojen ero vuoden 2001 tilinpäätösten ja talousarvioiden välillä

Milj.m k	Verotulot yhteensä	Kunnallis-vero	Yhteisö-vero
Helsinki	1527,3	607,3	868,8
Espoo	203,1	342,7	-155,1
Tampere	306,4	215,5	90,3
Vantaa	19,3	106,3	-84,7
Turku	-6,8	39,9	-45,2
Oulu	235,6	115,9	113,7
Lahti	63,1	68,1	-9,5
Kuopio	13,5	40,6	-28,3
Jyväskylä	79,8	47,7	27,2
Pori	72,0	50,1	22,2
Lappeenranta	47,0	44,0	-1,0
Vaasa	85,8	33,5	51,1
Kotka	14,8	28,4	-16,6
Joensuu	44,1	56,0	-21,0
Hämeenlinna	3,0	31,0	-28,0
Mikkeli	19,0	15,0	5,0
Yhteensä	2726,8	1841,8	788,9

Ainoastaan Kotkan ja Mikkelin vuoden 2001 tilinpäätös oli alijäämäinen. Taulukkojen 3–4 lukuihin vaikuttavat merkittävästi eräät myyntitulot.⁸

Vaikka vuosikatteen ja poistojen suhde näyttikin hyvältä heikkeni suurten kaupunkien yhteenlaskettu tulos kaksi miljardia markkaa. Se heikkeni nimenomaan suurimmissa kaupungeissa Tamperetta lukuun ottamatta. Lisäksi Joensuun ja Hämeenlinnan luvuissa oli poikkeuksellisia eriä. Tämän vastapainoksi kaikkiaan kymmenen kaupungin tulos parani.

⁸ Hämeenlinnassa kaupungin vesilaitoksesta tehtiin viiden kunnan seudullinen yhtiö. Satunnaisin tuottoihin merkittiin voittoa 267,7 miljoonaa markkaa, minkä yhtiö on velkaa kaupungille.

Taulukko 3. Vuoden 2001 vuosikate, poistot, tilikauden tulos ja ali- tai ylijäämät

Tilinpäätös 2001 Milj.mk	Vuosikate	Poistot	Tilikauden tulos	Tilikauden yli/alijäämä
Helsinki	2 455	1 504	1 234	210
Espoo	1 083	342	741	898
Tampere	661	403	258	251
Vantaa	259	235	23	166
Turku	346	243	81	83
Oulu	618	211	486	364
Lahti	114	86	28	52
Kuopio	148	156	-2	56
Jyväskylä	130	116	10	13
Pori	162	135	39	35
Lappeenranta	101	85	12	12
Vaasa	97	89	3	6
Kotka	67	79	-12	-1
Joensuu	112	64	49	24
Mikkeli	52	52	0	-1
Hämeenlinna	49	52	265	246
	0	0	0	0
Yhteensä	6 453	3 850	3 216	2 414

Taulukko 4. Tilikauden tulos vuosina 2000 ja 2001

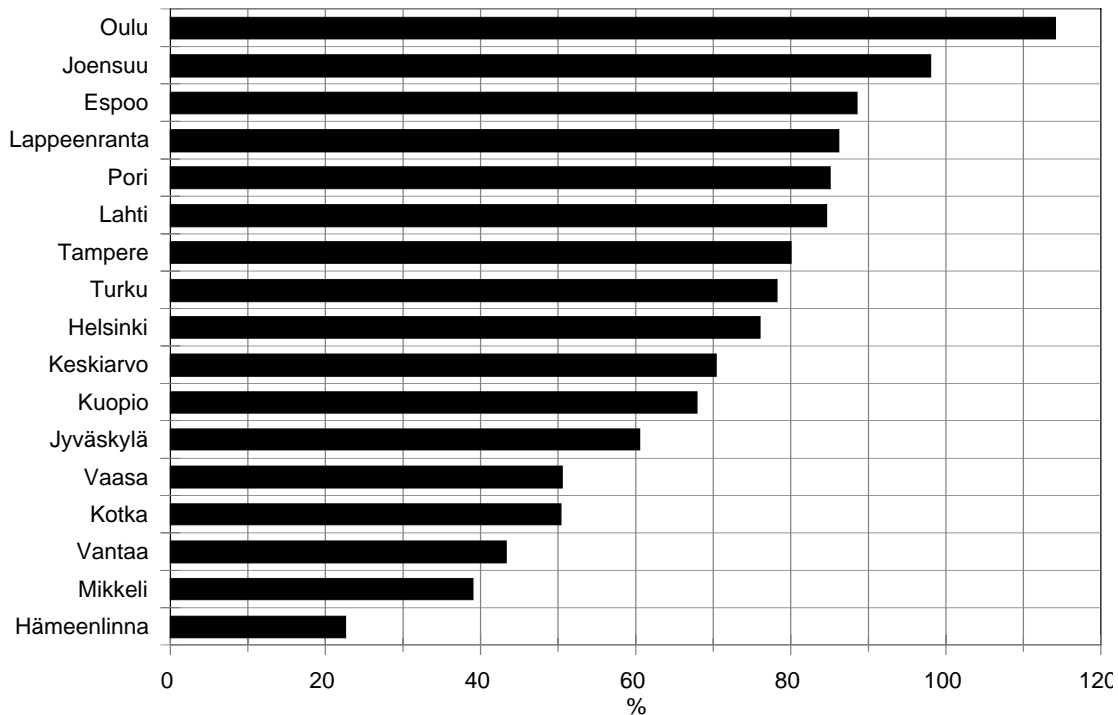
Tulos milj.mk	2000	2001	Muutos
Helsinki	2 305	1 234	-1 071
Espoo	1 372	741	-631
Tampere	179	258	80
Vantaa	291	23	-267
Turku	371	81	-290
Oulu	380	486	105
Lahti	-89	28	117
Kuopio	-44	-2	42
Jyväskylä	-51	10	61
Pori	-70	39	109
Lappeenranta	-22	12	34
Vaasa	-59	3	61
Kotka	-33	-12	21
Joensuu	336	49	-287
Mikkeli	-53	0	53
Hämeenlinna	451	265	-186
Yhteensä	5 266	3 216	-2 049

3 Rahoituslaskelma

Vaikka vuosikatteet kasvoivat, olivat investoinnit myös suuret. Niinpä investointien tulorahoitusprosentti oli ainoastaan Oulussa suurempi kuin 100. Luku lasketaan siten, että vuosikate lasketaan prosentteina investointien omahankintamenoista, joka saadaan vähentämällä käyttöomaisuusinvestoinneista saadut rahoitusosuudet (valtionosuudet).

Käyttöomaisuusinvestoinnit kasvoivat kymmenessä kaupungissa. Rahoitusosuudet vähenivät useimmissa kaupungeissa kuten myös käyttöomaisuuden myyntitulot. Niissä tosin on suuria vaihteluja yksittäisten suurten kauppojen takia. Kahdeksan kaupungin investointien omahankintameno kasvoi (liite 3).

Kuvio 3. Investointien tulorahoitusprosentti vuonna 2001

Kaikissa suurissa kaupungeissa investointien omahankintameno oli huomattavasti suurempi kuin poistot⁹. Espoossa ero oli yli 4 000 markkaa asukasta kohti.

Taulukko 5. Käyttöomaisuusinvestoinnit, vuosikate ja poistot vuonna 2001 markkaa/asukas

Mk/asukas	Investoinnit brutto	Oman- hankintameno	Vuosikate	Poistot
Helsinki	5 831	5 780	4 387	2 687
Espoo	5 861	5 657	4 995	1 578
Tampere	4 256	4 172	3 364	2 038
Vantaa	3 460	3 322	1 437	1 308
Turku	2 634	2 548	1 991	1 399
Oulu	4 662	4 385	5 015	1 710
Lahti	1 497	1 378	1 164	876
Kuopio	2 613	2 499	1 693	1 787
Jyväskylä	2 844	2 669	1 614	1 446
Pori	2 874	2 505	2 128	1 772
Lappeenranta	2 220	1 998	1 720	1 457
Vaasa	3 601	3 382	1 705	1 556
Kotka	2 788	2 447	1 228	1 434
Joensuu	2 455	2 198	2 151	1 231
Mikkeli	3 010	2 853	1 108	1 106
Hämeenlinna	5 245	4 727	1 063	1 122
Keskiarvo	3 491	3 282	2 298	1 532

⁹ Myllyntaus ja Pukki kirjoittavat, että alimitoitettut poistot antavat kunta-alan tulorahoituksesta todellista positiivisemmän kuvan. Arvio poistojen alimitoituksesta perustuu siihen, että poistot olivat keskimäärin 57 prosenttia investointien omahankintamenojen keskiarvosta vuosina 1997–2001. Omahankintameno on kuitenkin suurempi kuin korvausinvestoinnit. Poistot ovat alimitoitettut voimakkaasti kasvavissa kunnissa (Myllyntaus Oiva – Pukki Heikki, Kunta-alan investoinnit. Muistio. Kuntaliiton www-sivut).

Ainoastaan Oulun, Porin ja Hämeenlinnan varsinaisen toiminnan ja investointien nettokassavirta oli plusmerkkinen. Muissa kaupungeissa toimintaa ja investointeja rahoitettiin joko rahoitustoiminnan kassavirralla tai kassavaroja pienentämällä. Seitsemän kaupungin kassavarat kasvoivat. Turun, Oulun, Lahden, Kuopion ja Hämeenlinnan rahoitustoiminnan kassavirta oli miinusmerkkinen. Nämä kaupungit siis vähensivät velkojaan tai niille tuloutettiin antolainoja enemmän kuin ne myönsivät uusia.

Taulukko 6. Kassavirrat vuonna 2001 (milj.mk)

Tilinpäätös 2001	Varsinaisen toiminnan ja investointien netto kassavirta	Rahoitustoiminnan kassavirta	Kassavarojen muutos	Kassavarat milj.mk
Helsinki	-526	769	243	3 897
Espoo	-137	163	26	1 708
Tampere	-149	2	-147	663
Vantaa	-318	306	-12	18
Turku	-57	-106	-163	885
Oulu	170	-154	16	571
Lahti	-5	-73	-78	154
Kuopio	-37	-37	-75	81
Jyväskylä	-81	109	28	32
Pori	2	29	31	72
Lappeenranta	-17	20	3	83
Vaasa	-52	37	-16	42
Kotka	-73	66	-7	45
Joensuu	-6	37	31	378
Mikkeli	-69	61	-8	2
Hämeenlinna	240	-243	-2	465
Yhteensä	-1 115	985	-130	9 095

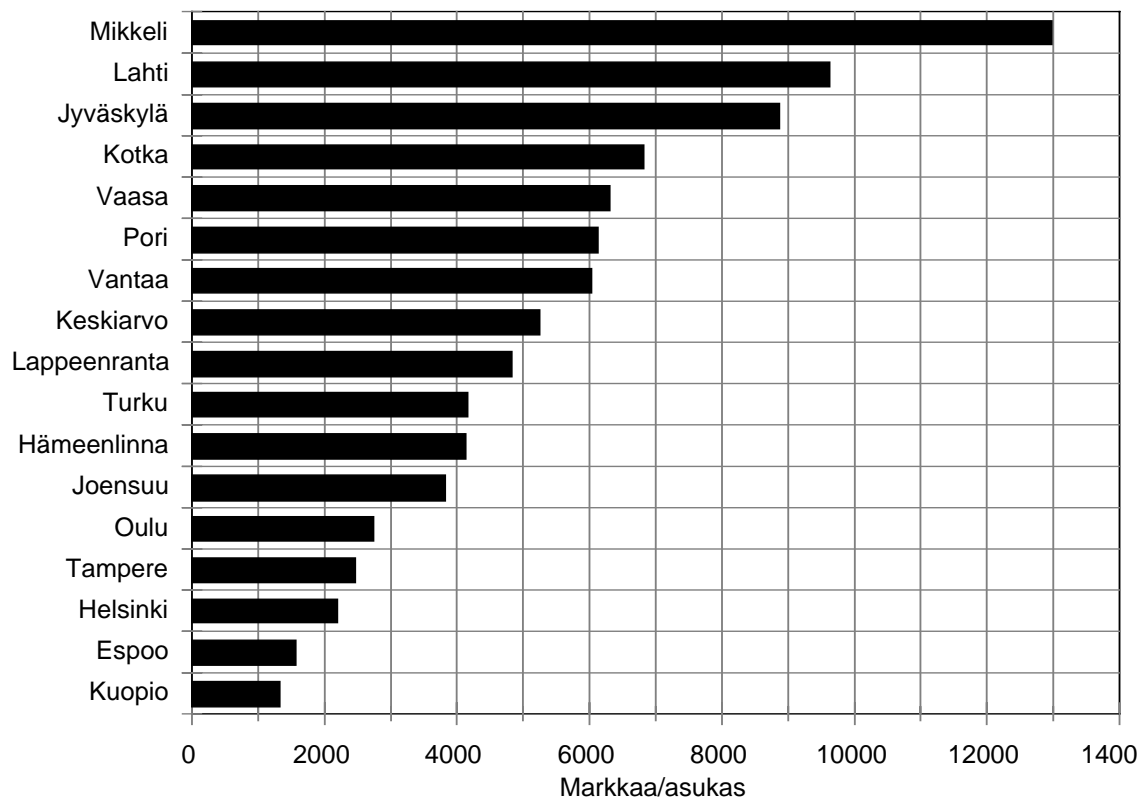
Kaupunkien maksuvalmius, jos sitä mitataan kassan riittävyyttä osoittavilla päivillä, vaihteli Vantaan yhdestä päivästä Espoon 100 päivään¹⁰.

¹⁰ Rahoituslaskelman tunnuslukuja on esitetty liitteessä 3.

4 Tase

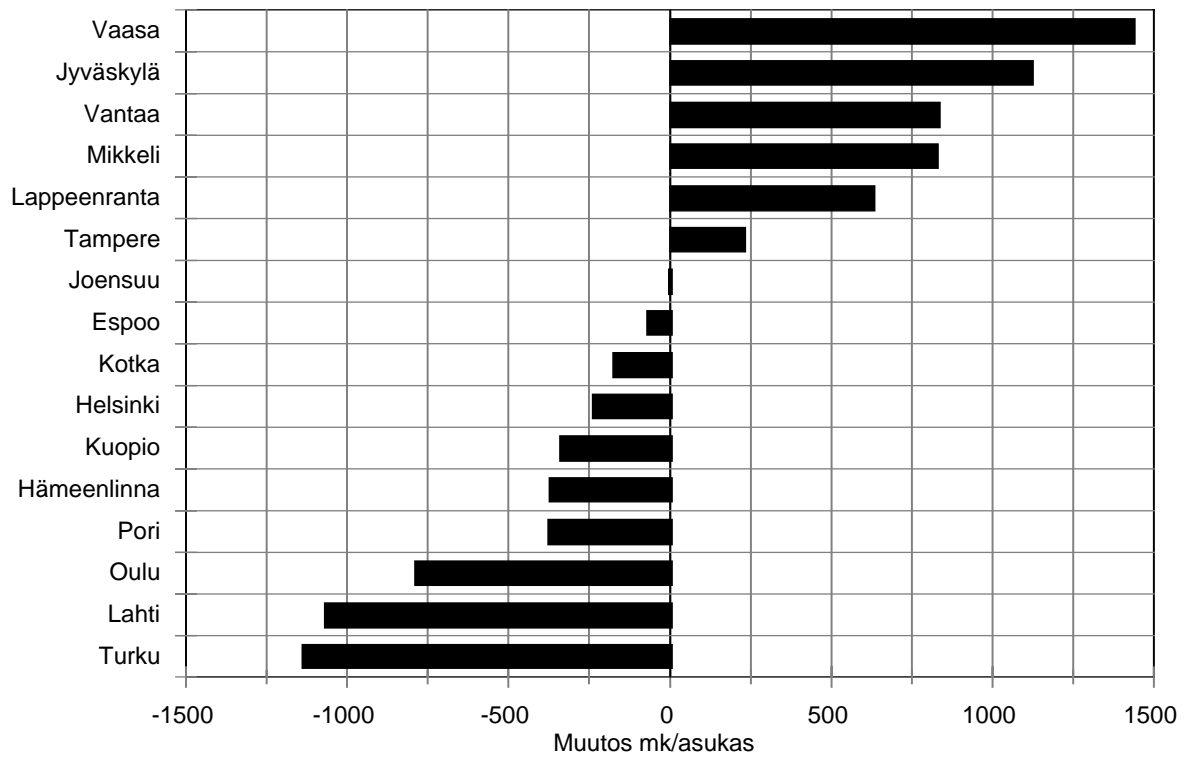
Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Vaikka taseesta on käytettävissä monia tunnuslukuja¹¹, on niiden antama kuva yleensä samansuuntainen. Lukuihin liittyy vertailuongelmia, koska kunnat ovat organisoineet toimintansa eri tavoin. Yleisimmin käytetty tunnusluku on lainakanta asukasta kohti. Neljällä kaupungilla (Helsinki, Turku, Joensuu ja Hämeenlinna) lainasaamiset ovat suuremmat kuin lainat. Lainasaamisia 16 kaupungilla on yhteensä 7,2 miljardia markkaa ja lainoja 8,4 miljardia markkaa.

Kuvio 4. Lainat markkaa/asukas vuonna 2001

Lainakanta kasvoi kuudessa kaupungissa ja eniten Vaasassa ja Jyväskylässä. Lainojaan lyhensivät eniten Lahti ja Oulu (kuvio 5).

¹¹ Liitteessä 3 on esitetty muita taseesta laskettuja tunnuslukuja.

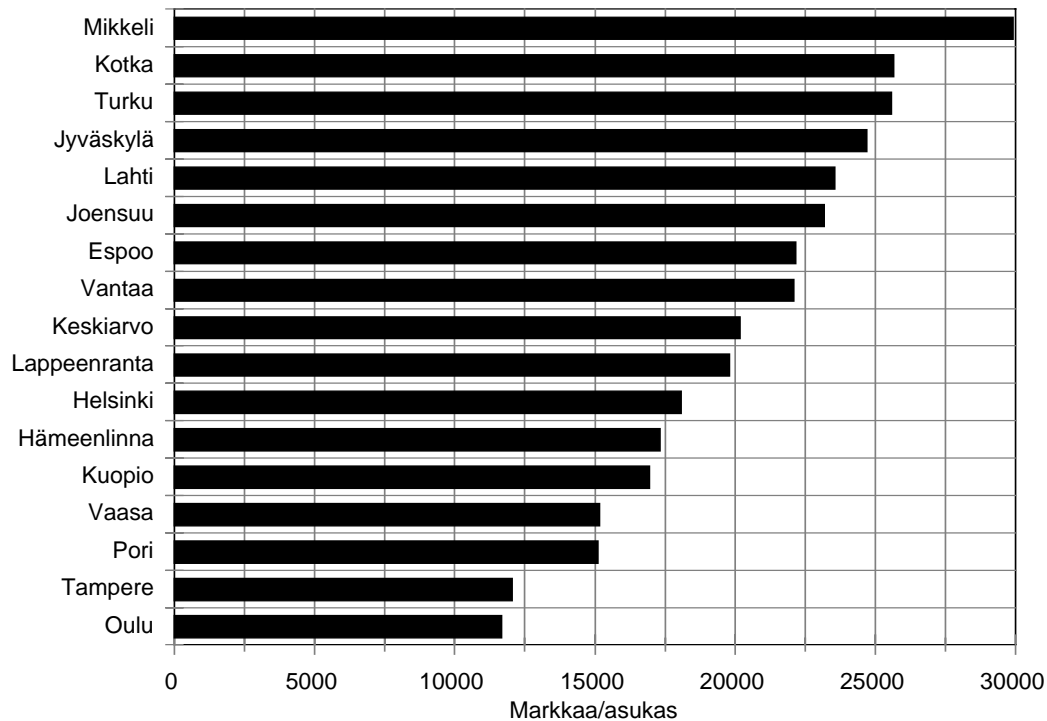
Kuvio 5. Lainat markkaa/asukas muutos vuonna 2001

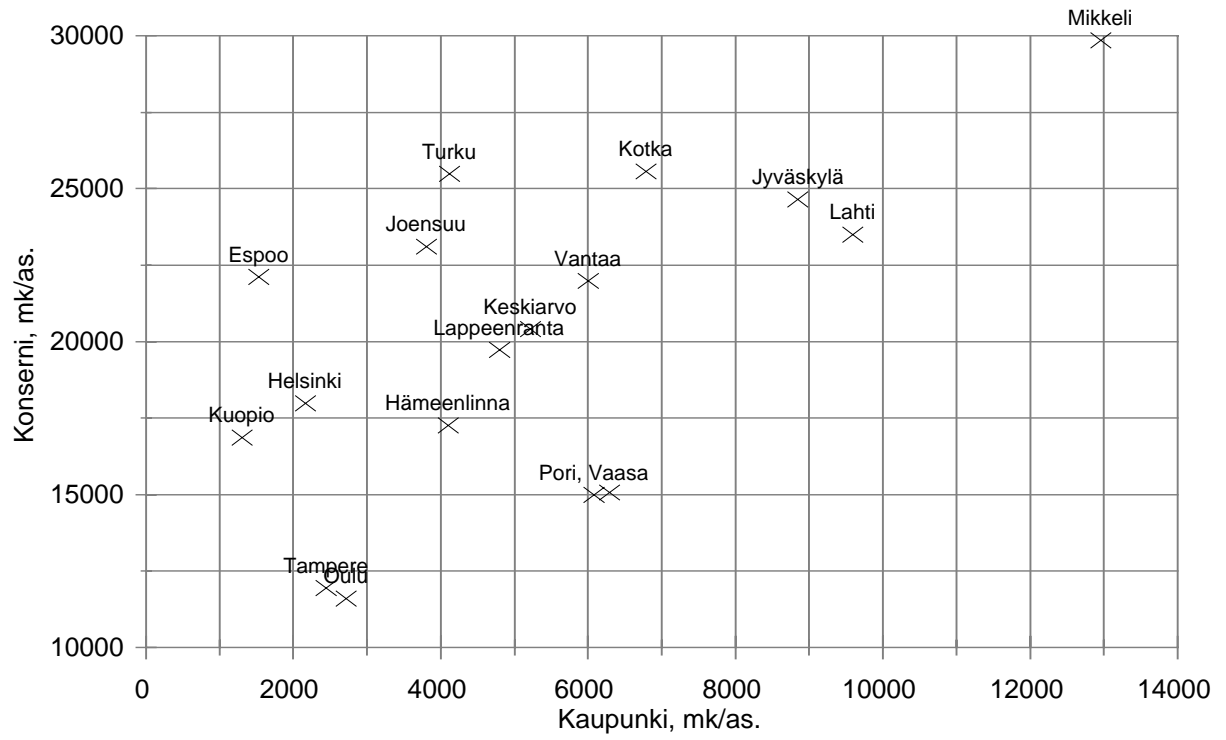
5 Konsernitase

Konsernitase täydentää sitä kuvaa, mikä jää kunnan omien lainojen tarkastelussa huomaamatta. Konsernitase eliminoi toimintojen organisoinnista johtuvia eroja, vaikka siihenkin liittyy ongelmia. Velkaisimmalla Mikkellillä on konsernilainaa muita enemmän. Seuraavalla sivulla olevassa kuviossa on esitetty kaupungin ja konsernin lainat markkaa/asukas hajontakuviona.

Kaupunkien omat lainat olivat yhteensä 8,3 miljardia markkaa. Konsernilainojen määrä on lähes viisinkertainen (40,8 miljardia markkaa).

Kuvio 6. Konsernilainat markkaa/asukas vuonna 2001

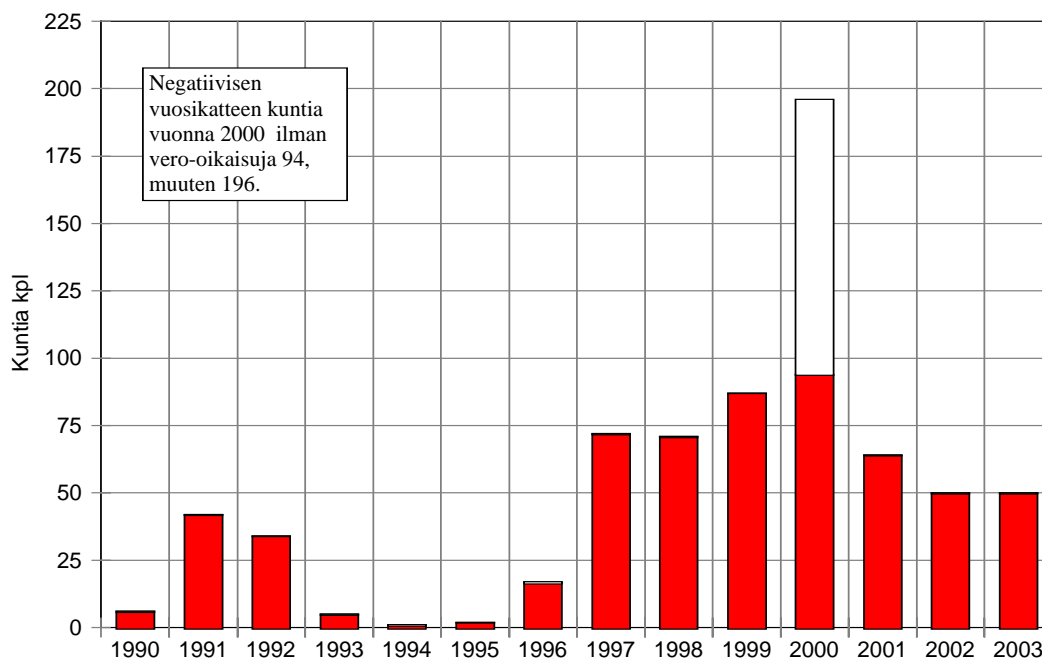
Kuvio 7. Kaupungin ja konsernin lainat markkaa/asukas vuonna 2001

6 Tulinnan vaikeus

Vuoden 2000 tilinpäätösten väärä tulkinta¹²

Niin koko kunnallistalouden kuin yksittäisten kuntien talouden kehityksen arviointi on ollut viime vuosina vaikeaa. Mykistäviksi luonnehdittujen tilastojen mukaan yli miljoonan asukkaan kotikunnassa talous meni miinukselle vuonna 2000. Kuntien talouden tilaa tulkittiin väärin vertaamalla vuosien 1999 ja 2000 tilinpäätöksiä ilman mitään varauksia. Tilinpäätösten mukaan vuosikate jäi miinukselle 196 kunnassa. Edellisvuonna tällaisia kuntia oli 87. Luvut eivät kuitenkaan ole vertailukelpoiset, koska verotilitykset ja kirjanpitomenettelyt poikkesivat aikaisemmasta. Jos minkäänlaisia vero-oikaisuja ei olisi tehty, olisi miinusmerkkisen vuosikatteen kuntien määrä jäänyt viime vuonna 94:ään. Täysin vertailunkelpoista asetelmaa ei tosin ole vuosien 1999 ja 2000 osalta mahdollista konstruoida. Kun kirjauksia korjataan supistuikin miinusmerkkisen kuntien asukaslukujen summa pienemmäksi kuin 400 000. Vuonna 1997 yli 900 000 asukkaan kotikunnan talous oli todella miinuksella.

Kuvio 8. Miinusmerkkisen vuosikatteen kuntien määrä vuosina 1990–2003 (vuodet 2001–2003 sisäasiainministeriön arvio)

¹² Heikki Helin, Kunnallistalous jatkuvan kriisin varjossa. Kunnilta puuttuu edellytykset selvittää niille annetuista tehtävistä. Kuntalehti 3/2002

Kunnallistalouden heikkous vuonna 2000 oli paljolti kirjanpidon heikkoutta ja kirjanpidon tuottamien lukujen virheellistä tulkintaa. Tilinpäätöksessä ei siis ollutkaan mitään dramatiikkaa. Kirjanpito antoi väärän kuvan kuntien talouskehityksestä ja kritiikittömästi peräkkäin asetetut luvut liioittelivat talouden heikkenemistä. Ilmeisesti olikin tarkoitus viestiä eriytymiskehityksen kasvua.

Vertailuongelmat johtuivat siitä, että kirjanpitolautakunnan kuntajaosto muutti (28.11.2000) tuloslaskelman yleisohjeen (6.4.1999) verotulojen kirjaamista koskevaa ohjetta. Uuden ohjeen mukaan kunnan verotuloja kirjattaessa otetaan tilitysten ohella huomioon myös verohallinnon tilinpäätöksen laatimisaikana ilmoittamat kuntakohtaisten jako-osuuksien muutoksista aiheutuvat tilikaudelle ja aikaisemmille tilikausille kohdistuvat oikaisut.

Vuoden 2000 ”heikkous” vahvisti vuotta 2001

Vuoden 2000 vero-oikaisujen takia oli tiedossa se, että vuoden 2001 kuntien verotulot kasvavat suunnilleen oikaisujen verran. Vuosi 2000 ei ollut niin huono kuin viralliset tilinpäätösluvut näyttivät. Toisaalta vuoden 2001 lukujen paraneminen ei ollut mikään yllätys. Yllättävää oli kuitenkin jako-osuuden muutoksen suuri vaikutus. Muutoksen perusteluja ei kunnille ole esitetty.

Jälkeenpäin voi pohtia, että kunnallistalous olisi säilynyt vakaampana, jos vero-oikaisu olisi ajoitettu vaiheeseen, jossa kuntien jako-osuus kasvaisi. Vuotta 2000 siis heikensi em. kirjaustavan muutos ja kuntien jako-osuuden poikkeuksellinen pienuus. Kunnissa maksuunpannut verot ja tilinpäätöksiin kirjattavat verotulot ovat kehittyneet viime vuosina eri tahdissa. Ei siis ole ihme, kunnallistalouden tilanteen arviointi on ollut poikkeuksellisen vaikeaa.

Verotulojen kehitykseen vaikuttavaa myös yhteisöveron jako-osuuksien tarkistukset¹³.

Suurten kaupunkien osuus koko kunnallistaloudesta

Suurten kaupunkien osuus Manner-Suomen kuntien asukasluvusta on noin 40 prosenttia. Verotuloista 16 suurinta saavat vajaa 50 prosenttia ja kuntien vuosikatteista kolme neljäs osaa, mutta valtionavuista vain viidenneksen.

Vuonna 2001 verotulot kasvoivat 3,1 miljardia markkaa 16 suurimmassa kaupungissa. Kunnallisveron kasvu oli 3,5 miljardia, mutta yhteisövero väheni 0,5 miljardia markkaa. Vuosikate heikkeni 251 miljoonaa markkaa. Tuloslaskelman tulos heikkeni pari miljardia markkaa. Myös käyttöomaisuuden myyntitulot vähenivät suunnilleen saman verran.

¹³ Liitteessä 4 on esitetty yhteisöveroveron jako-osuuksien tarkistukset.

Taulukko 7. Suurten kaupunkien talouden keskeiset osatekijät vuosina 2000 ja 2001 sekä osuus Manner-Suomen taloudesta vuonna 2000¹⁴

Milj.mk	2000	2001	Muutos	16 kaupungin	
				Manner-Suomi 2000	% osuus 2000
Asukasluku	2 088 777	2 107 864	19 087	5 155 339	40,5
Verotulot yhteensä	37 808	40 931	3 123	76 443	49,5
Kunnallisvero	26 911	30 429	3 518	57 262	47,0
Kiinteistövero	1 692	1 781	89	3 380	50,0
Osuus yhteisöveron tuotosta	9 188	8 706	-482	15 776	58,2
Muut verotulot	17	15	-2	25	65,9
Valtionosuudet	4 184	4 206	23	19 796	21,1
Vuosikate	6 704	6 453	-251	8 798	76,2
Suunnitelman mukaiset poistot	3 799	3 850	51	7 032	54,0
Investoinnit:					
Käyttöomaisuusinvestoinnit	8 292	8 851	560	15 190	54,6
Rahoitusosuudet	400	316	-84	1 175	34,1
Käyttöomaisuuden myyntitulot	3 331	1 381	-1 950	5 481	60,8
Lainakanta	8 510	8 384	-127	22 875	37,2
Kassavarat	9 224	9 095	-129	15 594	59,2

Valtio vähentänyt osuutta kuntien tehtävien rahoituksessa

Valtio on Kuntaliiton laskelmien mukaan heikentänyt kuntien taloutta vuosina 1991–2002 noin 26 miljardia markkaa. Vastuu palvelujen rahoituksesta on siirtynyt yhä enemmän kunnille. Liitteessä 6 on esitetty Kuntaliiton laskelma valtion toimenpiteiden vaikutuksista vuosina 1991–2002.

Kuntakoko on Suomen kunnallishallinnon ongelma. Pienet kunnat ovat suuria alttiimpia taloudellisille muutoksille. Sellaista valtionosuusjärjestelmää ei ole mahdollista kehittää, että se aina ja erilaisissa olosuhteissa turvaisi kaikkien kuntien talouden tasapainon ilman tuntuvaan valtionosuuksien kasvua. Jos kaikille kunnille turvataan varma tulorahoituksen riittävyys, edellyttää se merkittävää valtionosuuksien lisäämistä, mikä ei liene mahdollista. Kaikkien kuntien tulopohjan turvaaminen johtaa palvelujen järjestämisen kannalta epätarkoituksenmukaisen kuntarakenteen säilymiseen.

Perusongelma on se, että valtio on lisännyt kuntien tehtäviä osallistumalla vain pieneen osaan niistä aiheutuvista kustannuksista. Toinen ongelma on valtion osuuksien väheneminen. Kolmas ongelma on liian pieni kuntakoko.

¹⁴ Taulukossa vuoden 2000 luvuissa nykyisen yhdistyneen Mikkelin luvut. Vuoden 2000 luvut ovat peräisin Tilastokeskuksen tiedonantajapalautteesta.

Yhteenveto

Suurten kaupunkien kuten useimpien muidenkin kuntien talous parani vuonna 2001 keskeisimmillä talouden tunnusluvuilla mitaten. Tosin vuoden 2000 mykistäviksi luonnehditut tilastot kuvasivat enemmän kuntien talouden ongelmien lisäksi nimenomaan kirjanpidon ongelmia.

Vuoden 2000 kuntien taloutta heikensi verotulojen aikaisemmasta poikkeava kirjauskäytäntö sekä kuntien verotulojen tilitysjärjestelmästä johtuva kuntien jako-osuuden pienuus. Vuoden 2000 heikkous vahvisti vuoden 2001 lukuja. Samalla vuonna 2001 kuntien verotulojen tilitysjärjestelmän kautta kunnille tilitettiin enemmän verotuloja. Kuntaryhmän jako-osuus kasvoikin lähes kolme prosenttiyksikköä.

16 suurimman kaupungin verotulot kasvoivat 3,1 miljardia markkaa valtionosuuksien säilyessä ennallaan. Vuosikate heikkeni 251 miljoonaa markkaa. Tulorahoitus oli vuosikatteen ja poistojen vertailun perusteella tasapainossa 13 kaupungissa. Vain kolmessa tunnusluku jäi pienemmäksi kuin 100 prosenttia. Heikoimmankin tunnusluku oli 85. Näin hyvä ei suurten kaupunkien tilanne ole ollut aikoihin tällä tavalla arvioiden.

Vaikka vuosikatteet kasvoivat, olivat investoinnit myös suuret. Käyttöomaisuusinvestoinnit kasvoivat 560 miljoonaa rahoitusosuuksien vähentyessä 84 miljoonaa markkaa ja käyttöomaisuuden myyntitulojen lähes 2 miljardia markkaa. Niinpä investointien tulorahoitusprosentti olikin ainoastaan Oulussa suurempi kuin 100.

Kaupunkien yhteenlaskettu lainakanta väheni 127 miljoonaa markkaa ja kassavarat suunnilleen saman verran. Kaupunkien omat lainat olivat yhteensä 8,3 miljardia markkaa. Eniten velkaa asukasta kohti oli Mikkilillä, Lahdella ja Jyväskylällä. Lainakanta kasvoi kuudessa kaupungissa ja eniten Vaasassa ja Jyväskylässä. Lainojaan lyhensivät eniten Lahti ja Oulu.

Neljällä kaupungilla (Helsinki, Turku, Joensuu ja Hämeenlinna) lainasaamiset ovat suuremmat kuin lainat. Lainasaamisia 16 kaupungilla on yhteensä 7,2 miljardia markkaa ja lainoja 8,3 miljardia markkaa. Konsernilainojen määrä on lähes viisinkertainen (40,8 miljardia markkaa) kaupunkien omiin lainoihin verrattuna. Eniten konsernivelkaa asukasta kohti on Mikkilillä ja Kotkalla, vähiten Tampereella ja Oululla.

Liite 1

Tunnuslukujen laskukaavat¹⁵

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= $100 * \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Luku kuvaa maksurahoituksen osuutta toimintamenoista. Kunnan koko, toimintojen yhtiöittäminen, liikelaitostaminen ja oppilaitosten ylläpitäminen vaikuttavat tunnusluvun arvoon ja selittävät kuntakohtaisia eroja.

Vuosikate prosenttia poistoista:

= $100 * \text{Vuosikate} / \text{Poistot}$

Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien käyttöomaisuuden poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus on riittävä.

Kun tunnusluvun arvo on 100 % oletetaan tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, mikäli poistot vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenosta valtionosuudet, liittymismaksut ja muut rahoitusosuudet.

Tulorahoitus on ylijäämäinen, kun vuosikate ylittää poistot ja alijäämäinen kun vuosikate alittaa poistot. Myös nämä väittämät pitävät paikkansa vain, mikäli poistot vastaavat keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Mikäli vuosikate on alijäämäinen on kunnan tulorahoitus heikko.

Vuosikate mk/asukas

Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Keskimääräistä, kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa ei voida asettaa. Asukasmääränä tunnusluvussa käytetään asukaslukua tilikauden lopussa.

Erityisesti silloin kun kunnan talouden tasapainoa ja liikkumavaraa verrataan muihin kuntiin on otettava huomioon erot veroprosenteissa. Riittävä tulorahoitus voi kahdessa vertailukunnassa olla saavutettu erilaisella verorasitteella kuntalaisiin. Vuosikatteiden vertailtavuus edellyttäisikin, että ne laskettaisiin saman suuruisilla, esimerkiksi kuntien keskimääräisillä veroprosenteilla.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa. Tilikauden tulokseen saattaa olennaisesti vaikuttaa satunnaiset tuotot tai kulut, mistä syystä tulorahoituksen riittävyyden arviointia ei voida määrittellä sen perusteella.

Tilikauden tuloksen jälkeen esitettävät erät ovat poistoero- ja tuloksenkäsittelyeriä. Ylijäämäinen tilikauden tulos voidaan siirtää varauksiin, rahastoida tai liittää tilinpäätöstä seuraavan vuoden tilinpäätöksessä edellisiltä vuosilta kertyneeseen yli- tai

¹⁵ Laskukaavat Suomen Kuntaliiton julkaisusta Kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätösmallista (2001). Kaikkia liitteessä esitettyjä tunnuslukuja ei ole tässä julkaisussa laskettu.

alijäämään. Ylijäämää lisääviä tai alijäämää vähentäviä eriä ovat varausten ja rahastojen vähentäminen.

Investointien tulorahoitus, %:

$$= 100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$$

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli käyttöomaisuuden myynnillä, lainalla tai kassavarojen määrää vähentämällä. Investointien omahankintamenoilla tarkoitetaan rahoituslaskelman käyttöomaisuusinvestointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Pääomamenojen tulorahoitus, %:

$$= 100 * \text{Vuosikate} / (\text{Investointien omahankintameno} + \text{Antolainojen nettolisäys} + \text{Lainanlyhennykset})$$

Pääomamenojen tulorahoitus on tunnusluku, joka osoittaa vuosikatteen prosenttiosuuden investointien omahankintamenojen, antolainojen nettolisäyksen ja lainanlyhennysten yhteismäärästä. Antolainojen nettolisäys voi kaavassa olla myös negatiivinen, mikäli lyhennykset ovat lainanantoa suuremmat. Lainanlyhennyksillä tarkoitetaan kaavassa rahoituslaskelman mukaisia pitkäaikaisten lainojen lyhennyksiä.

Lainanhoitokate:

$$= (\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$$

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Jos kunnan lainakannasta enemmän kuin 20 % on kertalyhenteisiä lainoja, otetaan lyhennyksen määräksi tunnuslukua laskettaessa laskennallinen vuosilyhennys, joka saadaan jakamalla edellä mainittu lainakanta 31.12. kahdeksalla.

Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään kassavaroja.

Kassavarat 31.12.:

$$= \text{Rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset}$$

Kassavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset.

Kassasta maksut kootaan seuraavista tilikauden tuloslaskelman ja rahoituslaskelman eristä:

Tuloslaskelmasta:

Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön

Alv -takaisinperintä

Korkokulut
Muut rahoituskulut

Rahoituslaskelmasta:

Käyttöomaisuusinvestoinnit
Antolainojen lisäys
Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

Kassan riittävyys (pv):

= $365 \text{ pv} \times \text{Kassavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee monenko päivän kassastamaksut voidaan kattaa kunnan kassavaroilla. Kassavarat ja kassasta maksut otetaan kaavaan edellä esitetyllä tavalla laskettuna.

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Rahoitusvarallisuus mk/asukas:

= $((\text{Saamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Rahat ja pankkisaamiset}) - (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot})) / \text{Asukasmäärä}$

Tunnusluku osoittaa likvidien varojen riittävyyden vieraan pääoman takaisinmaksuun. Rahoitusomaisuuden ja vieraan pääoman positiivien erotus osoittaa määrän, mikä rahoitusomaisuudesta jää jäljelle, kun vieras pääoma on maksettu. Negatiivinen erotus osoittaa määrän, joka vieraasta pääomasta jää rahoitusomaisuudella kattamatta. Kuntatalouden rahoitusvarallisuus on ollut viime vuosina 2.500 mk/asukas negatiivinen.

Saamiset, rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset otetaan tunnuslukuun taseen vaihtuvista vastaavista. Vieras pääoma otetaan taseen mukaisessa arvossa vähennettynä saaduilla ennakoilla. Tunnuslukua laskettaessa käytetään kunnan asukasmäärää tilinpäätösvuoden lopussa.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %:

= $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska käyttöomaisuuden ikä, käyttöomaisuuden arvostus tai poistomenetelmä eivät vaikuta tunnusluvun arvoon.

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Suhteellinen velkaantuneisuus on koko kuntasektorilla keskimäärin noin 30 %.

Lainakanta 31.12.

= *Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)*

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla. Jotta lainakanta voitaisiin laskea suoraan toimintakertomukseen otetusta aseesta, ei mainittuihin vähennettäviin eriin tule kirjanpidossa merkitä korollisia lainoja.

Lainat mk/asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä. Kuntayhtymässä ei asukaskohtaista lainamäärää lasketa.

Lainasaamiset 31.12.

= *Sijoituksiin merkityt jvk -lainasaamiset ja muut lainasaamiset*

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

Konsernin lainakanta 31.12

= *Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)*

Konsernin lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla. Jotta lainakanta voitaisiin laskea suoraan toimintakertomukseen otetusta taseesta, ei mainittuihin vähennettäviin eriin tule kirjanpidossa merkitä korollisia lainoja.

Konsernin lainat mk/asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla konsernin lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä. Kuntayhtymän konsernitilinpäätöksessä ei asukaskohtaista lainamäärää lasketa.
puuttuu

Liite2. Vuoden 2000 tilinpäätöksen verokirjausoikaisut ja niiden vaikutus vuosikatteisiin (milj.mk)

Milj.mk	Muutos 2000	Muutos 2001	Muutos yhteensä	Tilitys- muutos mk/asukas
Helsinki	-124,3	-194,7	-319,0	-570
Espoo	14,7	-32,6	-17,9	-82
Tampere	40,8	31,8	72,6	367
Vantaa	15,5	6,4	21,9	121
Turku	21,2	12,9	34,1	194
Oulu	-14,1	55,6	41,5	338
Lahti	-5,2	-8,8	-14,0	-144
Kuopio	-15,4	-18,1	-33,6	-383
Jyväskylä	17,5	14,6	32,1	401
Pori	16,6	14,1	30,6	403
Lappeenranta	4,3	1,6	5,9	102
Vaasa	50,2	47,7	97,9	1 713
Kotka	-3,7	-5,3	-9,0	-164
Joensuu	-7,1	-9,5	-16,6	-319
Mikkeli	-0,8	-2,8	-3,6	-78
Hämeenlinna	-13,0	-14,6	-27,6	-597

Liite 3. Vuoden 2001 tilinpäätös

Tuloslaskelman tunnusluvut

Tilinpäätös 2001	100*toiminta tulot/toiminta menot	Vuosikate % poistoista	Vuosikate mk/as	Poistot mk/as
Helsinki	38,2	163,2	4 387	2 687
Espoo	16,6	316,6	4 995	1 578
Tampere	36,0	164,0	3 364	2 038
Vantaa	18,3	109,9	1 437	1 308
Turku	26,0	142,3	1 991	1 399
Oulu	36,2	293,3	5 015	1 710
Lahti	17,3	132,9	1 164	876
Kuopio	32,5	94,7	1 693	1 787
Jyväskylä	23,4	111,6	1 614	1 446
Pori	45,2	120,1	2 128	1 772
Lappeenranta	32,0	118,1	1 720	1 457
Vaasa	22,2	109,6	1 705	1 556
Kotka	26,1	85,3	1 228	1 434
Joensuu	20,2	174,7	2 151	1 231
Mikkeli	23,0	100,0	1 108	1 106
Hämeenlinna	23,1	94,7	1 063	1 122
Keskiarvo	27,3	145,7	2 298	1 827

Verotulot ja valtionosuudet vuonna 2001

Milj.mk	Verotulot	siitä: kunnallis- vero	siitä: yhteisö- vero	siitä: kiinteistö- vero	siitä: muut	Valtion- osuudet
Helsinki	13 552	8 907	3 993	647	5	-309
Espoo	5 455	4 221	1 065	167	2	-278
Tampere	3 388	2 575	670	141	1	637
Vantaa	3 484	2 776	555	151	2	141
Turku	2 833	2 197	497	139	1	857
Oulu	2 275	1 698	504	74	0	231
Lahti	1 464	1 190	191	82	1	317
Kuopio	1 229	1 061	122	45	1	341
Jyväskylä	1 310	1 008	220	82	0	204
Pori	1 096	862	190	43	1	564
Lappeenranta	918	714	172	31	0	181
Vaasa	1 058	764	246	48	0	314
Kotka	835	713	88	33	0	269
Joensuu	742	622	80	40	0	289
Mikkeli	622	536	59	27	0	284
Hämeenlinna	671	585	54	32	0	166
Yhteensä	40 931	30 429	8 706	1 781	15	4 206

Vuosikate, poistot, tulos sekä yli/alijäämä vuonna 2001

Tilinpäättös 2001 Milj.mk	Vuosikate	Poistot	Tilikauden tulos	Tilikauden yli/alijäämä
Helsinki	2 455	1 504	1 234	210
Espoo	1 083	342	741	898
Tampere	661	403	258	251
Vantaa	259	235	23	166
Turku	346	243	81	83
Oulu	618	211	486	364
Lahti	114	86	28	52
Kuopio	148	156	-2	56
Jyväskylä	130	116	10	13
Pori	162	135	39	35
Lappeenranta	101	85	12	12
Vaasa	97	89	3	6
Kotka	67	79	-12	-1
Joensuu	112	64	49	24
Mikkeli	52	52	0	-1
Hämeenlinna	49	52	265	246
Yhteensä	6 453	3 850	3 216	2 414

Käyttöomaisuusinvestoinnit, rahoitusosuudet, myyntitulot ja omahankintamenot vuonna 2001

Tilinpäätös 2001 1000 mk	Käyttö- omaisuus- investoinnit	Rahoitus- osuudet	Käyttö- omaisuuden myyntitulot	Oma- hankinta- meno
Helsinki	3 263 633	28 369	293 412	3 235 264
Espoo	1 270 815	44 228	117 243	1 226 587
Tampere	841 814	16 697	46 719	825 117
Vantaa	622 400	24 800	108 000	597 600
Turku	457 570	15 090	134 838	442 480
Oulu	574 673	34 117	44 652	540 556
Lahti	146 244	11 635	34 477	134 609
Kuopio	228 200	9 900	42 600	218 300
Jyväskylä	228 542	14 056	34 396	214 486
Pori	218 316	28 014	19 165	190 302
Lappeenranta	129 700	13 000	11 200	116 700
Vaasa	205 300	12 500	24 500	192 800
Kotka	152 677	18 647	13 048	134 030
Joensuu	128 021	13 427	6 006	114 594
Mikkeli	140 317	7 354	13 372	132 963
Hämeenlinna	243 103	23 992	437 384	219 111
Yhteensä	8 851 325	315 826	1 381 012	8 535 499

Käyttöomaisuusinvestoinnit, rahoitusosuudet, myyntitulot ja omahankintamenot vuonna 2000

Tilinpäätös 2000	Käyttö- omaisuus- investoinnit	Rahoitus- osuudet	Käyttö- omaisuuden myyntitulot	Oma- hankinta- meno
Helsinki	3 304 532	45 299	835 597	3 259 233
Espoo	884 606	30 635	421 488	853 971
Tampere	803 513	89 414	67 452	714 099
Vantaa	651 743	17 430	329 326	634 313
Turku	501 109	17 039	466 911	484 070
Oulu	507 675	22 335	31 437	485 340
Lahti	192 665	37 734	32 683	154 931
Kuopio	214 823	13 891	18 792	200 932
Jyväskylä	220 650	14 985	36 899	205 665
Pori	218 664	23 151	22 323	195 513
Lappeenranta	135 653	17 268	11 282	118 385
Vaasa	160 650	13 675	56 115	146 975
Kotka	146 460	19 136	21 069	127 324
Joensuu	85 267	13 077	449 236	72 190
Mikkeli	157 420	20 727	20 002	136 693
Hämeenlinna	106 137	4 476	509 242	101 661
Yhteensä	8 291 567	400 272	3 329 854	7 891 295

Käyttöomaisuusinvestointien, rahoitusosuuksien, myyntitulojen ja omahankintamenon muutos 2001

Muutos milj.mk	Käyttö- omaisuus- investoinnit	Rahoitus- osuudet	Käyttö- omaisuuden myyntitulot	Oma- hankinta- meno
Helsinki	-41	-17	-542	-289
Espoo	386	14	-304	300
Tampere	38	-73	-21	81
Vantaa	-29	7	-221	-120
Turku	-44	-2	-332	-161
Oulu	67	12	13	45
Lahti	-46	-26	2	-43
Kuopio	13	-4	24	-15
Jyväskylä	8	-1	-3	-12
Pori	0	5	-3	4
Lappeenranta	-6	-4	0	0
Vaasa	45	-1	-32	34
Kotka	6	0	-8	12
Joensuu	43	0	-443	50
Mikkeli	-17	-13	-7	-10
Hämeenlinna	137	20	-72	-296
Yhteensä	560	-84	-1 949	-421

Kassavirrat, kassavarat ja niiden muutos vuona 2001

Tilinpäätös 2001	Varsinaisen toiminnan ja investointien netto kassavirta	Rahoitus- toiminnan kassavirta	Kassa- varojen muutos	Kassa- varat milj.mk
Helsinki	-526	769	243	3 897
Espoo	-137	163	26	1 708
Tampere	-149	2	-147	663
Vantaa	-318	306	-12	18
Turku	-57	-106	-163	885
Oulu	170	-154	16	571
Lahti	-5	-73	-78	154
Kuopio	-37	-37	-75	81
Jyväskylä	-81	109	28	32
Pori	2	29	31	72
Lappeenranta	-17	20	3	83
Vaasa	-52	37	-16	42
Kotka	-73	66	-7	45
Joensuu	-6	37	31	378
Mikkeli	-69	61	-8	2
Hämeenlinna	240	-243	-2	465
Yhteensä	-1 115	985	-130	9 095

Rahoituslaskelman tunnuslukuja vuonna 2001

Tilinpäätös 2001	Investointien tulorahoitus %	Pääomame- nojen tulora- hoitus%	Lainan- hoitokate	Kassa- varat milj.mk	Kassan riittävyys pv
Helsinki	75,9	71,5	9,0	3 897	65
Espoo	88,3	86,0		1 708	99
Tampere	80,0	74,0	8,3	663	39
Vantaa	43,3	33,7	1,3	18	1
Turku	78,1	59,4	2,7	885	60
Oulu	114,0	69,0	2,0	571	54
Lahti	84,5		1,1	154	22
Kuopio	67,8	48,6	6,0	81	13
Jyväskylä	60,5	45,1	1,6	32	6
Pori	84,9			72	10
Lappeenranta	86,1	68,3	1,8	83	19
Vaasa	50,4	45,9	2,5	42	8
Kotka	50,2	35,4	1,0	45	7
Joensuu	97,9	64,1	2,5	378	100
Mikkeli	38,9	27,1	0,9	5	2
Hämeenlinna	22,5	9,2	1,4	465	106
Keskiarvo	70,2			9 098	38

Taseen tunnuslukuja vuonna 2001

Tilinpäätös 2001	Omavarai- susaste	Rahoitus- varallisuus mk/as	Suhteellinen velkaantu- neisuus %	Lainat milj. mk	Lainat mk/asukas	Lainasaa- miset milj.mk	Lainasaami- set mk/as.
Helsinki	79,5	1 232	23,2	1 212	2 165	3 448	6 160
Espoo	85,4	3 501	18,8	332	1 533	62	286
Tampere	76,0	-762	22,0	484	2 448	269	1 360
Vantaa	68,1	-6 286	32,7	1 080	6 004	0	0
Turku	62,9	-2 240	34,0	716	4 121	1 017	5 853
Oulu	79,0	-986	29,0	334	2 717	140	1 139
Lahti	66,1	-7 542	56,9	938	9 595	530	5 422
Kuopio	78,8	-3 046	23,0	113	1 299	100	1 140
Jyväskylä	62,0	-11 289	56,0	710	8 840	533	6 630
Pori	72,3	-4 538	22,4	461	6 079	56	733
Lappeenranta	73,0	-4 113	28,8	280	4 796	15	254
Vaasa	76,4	-4 999	35,2	359	6 288	139	2 436
Kotka	73,3	-5 919	38,0	372	6 787	167	3 046
Joensuu	74,7	1 801	28,9	199	3 808	256	4 914
Mikkeli	58,6	-13 764	65,3	604	12 955	174	3 737
Hämeenlinna	83,5	5 051	30,9	190	4 103	341	7 365
Keskiarvo/yhteensä	73,1	-3 369	34,1	8 384	5 221	7 246	3 155

Konsernitaseen lukuja vuonna 2001

	Konsernin mavarai- suus-%	Konsernin lainakan- ta mmk	Konsernin lainat mk/as.
Helsinki	66	10 076	18 002
Espoo	54	4 799	22 131
Tampere	61	2 366	11 967
Vantaa	45	4 029	22 000
Turku	44	4 429	25 498
Oulu	67	1 431	11 609
Lahti	47	2 298	23 517
Kuopio	50	1 473	16 874
Jyväskylä	40	1 982	24 661
Pori		1 140	15 009
Lappeenranta	46	1 153	19 747
Vaasa	54	860	15 080
Kotka	49	1 401	25 577
Joensuu	49	1 205	23 113
Mikkeli	39	1 392	29 873
Hämeenlinna	59	801	17 274
Yhteensä/keskiarvo		40 834	20 121

Liite 4. Yhteisöveron jako-osuuksien muutokset (milj. mk)

	Muutos 2000	Muutos 2001	Muutos yhteensä	Tilitys- muutos mk/asukas
Helsinki	-124,3	-194,7	-319,0	-570
Espoo	14,7	-32,6	-17,9	-82
Tampere	40,8	31,8	72,6	367
Vantaa	15,5	6,4	21,9	121
Turku	21,2	12,9	34,1	194
Oulu	-14,1	55,6	41,5	338
Lahti	-5,2	-8,8	-14,0	-144
Kuopio	-15,4	-18,1	-33,6	-383
Jyväskylä	17,5	14,6	32,1	401
Pori	16,6	14,1	30,6	403
Lappeenranta	4,3	1,6	5,9	102
Vaasa	50,2	47,7	97,9	1 713
Kotka	-3,7	-5,3	-9,0	-164
Joensuu	-7,1	-9,5	-16,6	-319
Mikkeli	-0,8	-2,8	-3,6	-78
Hämeenlinna	-13,0	-14,6	-27,6	-597

Lähde: Taulukon on koonnut Verohallituksen tilaston perusteella Ari Hirvensalo

Liite 5. Valtion toimenpiteiden vaikutus kunnallistalouteen 1991–2002 (milj. mk)

	1991-95	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	YHT.
Valtionosuusleikkaukset	-7 666	-4 850	-2500	-1 618	-442	-19	382	1 025	-15 688
-siitä: -indeksitark. luopum.	-1 400	-1 050					-425	-327	-3 202
-op:n y-hint.leikk. luopum.							807	912	1 719
-EK-ryhmien lisäys								440	440
"Kuittauksset" valt.os. vähentäen		-4 220	-1706	-97	-84	-31			-6 138
-siitä: -Kela-osuudet		-4 220	-502						-4 722
-Sotumaksujen alennus			-1100						-1 100
-Muut netto			-104	-97	-84	-31			-316
Valt.os. viive - korkomenetys	-390	-70	-40	-40	-40	-20			-600
Uudet teht. ja teht. muutokset	-1 990	4 330	1 562	-288	-23	336	-151		3 776
-siitä: -Kela-os. lis. ja poistot	-2 180	4 220	502						2 542
-Sotumaksujen alennus			1 100			234			1 334
-Muut, netto	190	110	-40	-288	-23	102	-151		-100
Veropohjan muutokset, netto	-850	-500	-1045	-754	-765	-745	-550	-1 010	-6 219
Arvonlisäverouudistus	-500		-980						-1 480
YHTEENSÄ	-11 396	-5 310	-4709	-2 797	-1 354	-479	-319	15	-26 349

Lähde: Suomen Kuntaliitto